PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Delegatura w Krakowie

RKR-61-18/13/PP- /13 Kraków, dnia 8 lipca 2013 r.

DECYZJA NR RKR - 16/2013

I.

Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

po przeprowadzeniu - wszczętego z urzędu - postępowania przeciwko przedsiębiorcy prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie pod zarzutem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na:

1. stosowaniu we wzorcu umowy pod nazwą *„Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego nr ... Gospodarstwo domowe. Ogólne warunki umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego”* postanowienia (pkt III ust. 1 pkt 10) wpisanego na podstawie art. 479^{45} *kodeksu postępowania cywilnego* do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, to jest postanowienia o treści:

„Odbiorca zobowiązany jest do (...) niezwłocznego pisemnego zawiadomienia Sprzedawcy o zmianie swoich danych zawartych w Umowie Kompleksowej. W razie uchybienia temu obowiązkowi doręczenie dokonane na ostatnio podany przez Odbiorcę adres uznaje się za skutecznie dokonane”,

2. stosowaniu we wzorcu umowy pod nazwą *„Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego nr ... Gospodarstwo domowe. Ogólne warunki umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego”* postanowienia (pkt VIII ust. 2 pkt 1, 4 i 6) uprawniającego przedsiębiorcę do wstrzymania dostarczania gazu w przypadkach wykraczających poza katalog przypadków wymienionych w przepisach art. 6 ust. 3 i 3a *ustawy z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo energetyczne* (Dz. U. z 2012r., poz. 1059), stanowiących podstawę do wstrzymania dostarczania gazu, o treści:

„Dostarczanie Paliwa gazowego może zostać wstrzymane bez uprzedzenia Odbiorcy, gdy:
1. *instalacja gazowa Odbiorcy lub sposób używania Paliwa gazowego przez Odbiorcę stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska oraz bezpieczeństwa mienia (...)*
4. *Odbiorca uniemożliwił upoważnionym przedstawicielom OSD dostęp w sytuacji zagrożenia zdrowia, życia lub mienia (wraz z niezbędnym sprzętem) do elementów sieci gazowej znajdujących się na terenie lub w obiekcie Odbiorcy (...)*
6. *Odbiorca samowolnie przyłączył się do sieci gazowej”*

3. stosowaniu we wzorcu umowy pod nazwą *„Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego nr ... Gospodarstwo domowe. Ogólne warunki umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego”* postanowień uprawniających przedsiębiorcę do wypowiedzenia umowy dostarczania gazu w przypadkach, w których przepis art. 6 ust. 3 i 3a *ustawy z dnia 10*

kwietnia 1997r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012r., poz. 1059) nie przewiduje takiego uprawnienia, to jest postanowień o treści:

1) *„Rozwiązanie Umowy kompleksowej zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia”* (pkt IX.2)

2) *„Rozwiązanie Umowy kompleksowej może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 7 dniowego okresu wypowiedzenia w przypadku rażącego naruszenia postanowień Umowy przez drugą Stronę, pomimo uprzedniego wezwania jej do zaniechania naruszeń i usunięcia ich skutków w wyznaczonym, odpowiednim terminie”* (pkt IX.3)

w wyniku którego **uprawdopodobniono**, że Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie stosuje praktyki, o jakich mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 oraz art. 24 ust. 1 i ust. 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* oraz **przyjęto zobowiązanie** przedsiębiorcy do podjęcia działań zmierzających do zaniechania naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez wprowadzenie zmienionego wzorca umowy, z którego zostaną usunięte kwestionowane postanowienia oraz poprzez aneksowanie umów zawartych w oparciu o dotychczasowy wzorzec,

nakłada się na Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie **obowiązek wykonania tego zobowiązania** poprzez:
- zaniechanie stosowania we wzorcu umowy zakwestionowanych postanowień poprzez wprowadzenie do obrotu zmienionego wzorca umowy w terminie 14 (czternastu) dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji,
- zmianę umów zawartych z konsumentami w oparciu o wzorzec zawierający zakwestionowane postanowienia, poprzez przedstawienie im, w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, propozycji zawarcia aneksów zmieniających te umowy.

II.

Na podstawie art. 28 ust. 3 w związku z art. 33 ust. 5 i 6 pkt 4 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

nakłada się na Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie **obowiązek złożenia sprawozdania z wykonania zobowiązania** nałożonego w pkt I, w terminie 4 (czterech) miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji, które powinno zawierać:
1) informację o liczbie konsumentów, którym w terminie wyznaczonym w pkt. I niniejszej decyzji, doręczono propozycje zawarcia aneksów do obowiązujących umów,
2) informację o liczbie konsumentów, którym w terminie wyznaczonym w pkt. I niniejszej decyzji, nie doręczono propozycji zawarcia aneksów do obowiązujących umów, wraz z wyjaśnieniem, czym spowodowany jest taki stan rzeczy;
3) informację na temat liczby nowych umów zawartych na podstawie wzorca zmienionego zgodnie z obowiązkiem nałożonym w pkt I. niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

W związku z prowadzonym badaniem wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami na rynku gazu sieciowego Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Krakowie (dalej: „Prezes UOKIK") dokonał analizy wzorców umowy stosowanych przez Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie, (dalej „Spółka"). Przedmiotem badania było wstępne ustalenie, czy warunki umów zawieranych w obrocie z konsumentami przez tego przedsiębiorcę nie naruszają chronionych prawem interesów konsumenta, tj. czy są zgodne z przepisami powołanej na wstępie *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* oraz przepisami *kodeksu cywilnego*, dotyczącymi wzorców umów.

Przeprowadzona analiza wykazała, że we wzorcu umowy stosowanym przez Spółkę w obrocie z konsumentami, zawarte jest postanowienie, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 *kodeksu postępowania cywilnego* (dalej odpowiednio: „Rejestr", „*k.p.c.*") oraz że znajdują się w nim postanowienia, których stosowanie może być bezprawne z uwagi na możliwość naruszenia art. 6 ust. 3 i 3a *ustawy z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059)*, zwanej dalej *„Prawem energetycznym"*.

Wobec powyższego w dniu 28 lutego 2013 r. postanowieniem nr RKR-69/2013 Prezes UOKiK wszczął z urzędu postępowanie pod zarzutem stosowania przez Spółkę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 oraz art. 24 ust. 1 i 2 *ustawy o ochronie konkurencji konsumentów*, polegających na stosowaniu w postanowienia wpisanego na podstawie art. 479^{45} *k.p.c.* do Rejestru oraz postanowień naruszających art. 6 ust. 3 i 3a *Prawa energetycznego*. Natomiast postanowieniem RKR-70/2013 w dniu 28 lutego 2013 r. Prezes UOKiK zaliczył w poczet dowodów informacje przesłane przez Spółkę w toku postępowania wyjaśniającego o sygnaturze RKR-403-22/12/MS. Pismem z dnia 1 marca 2013 r. Spółka została zawiadomiona o wszczęciu niniejszego postępowania oraz wezwana do ustosunkowania się do postawionych zarzutów.

Odpowiadając na zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz wezwanie do udzielenie wyjaśnień, Spółka w pismach z dnia 19 marca 2013 r. oraz z dnia 13 czerwca 2013 r. potwierdziła fakt stosowania wzorca umowy o treści zakwestionowanej przez Prezesa UOKiK oraz uznała, że sformułowane wobec niego zastrzeżenia mogą być uzasadnione. Jednocześnie Spółka zobowiązała się zaniechać stosowanej praktyki i dokonać zmiany kwestionowanych wzorców umów poprzez:

- zaniechanie stosowania we wzorcu umownym zakwestionowanych postanowień poprzez wprowadzenia do użytkowania nowego wzorca umowy niezwłocznie po zakończeniu niniejszego postępowania,
- zmianę umów zawartych z konsumentami zawierających zakwestionowane postanowienia, poprzez ich aneksowanie w ciągu trzech miesięcy, po zakończeniu niniejszego postępowania.

Wraz ze zobowiązaniem do podjęcia deklarowanych działań Spółka przedłożyła projekt nowego wzorca umowy, który nie zawiera zakwestionowanych w niniejszym postępowaniu postanowień.

Analiza przedłożonego projektu wykazała, że:

- postanowienie wskazane w pkt I.1. sentencji decyzji zostało usunięte;
- postanowienie wskazane w pkt I.2. sentencji decyzji zostało zmienione i otrzymało brzmienie:
  „2. Dostarczanie Paliwa gazowego może zostać wstrzymane bez uprzedzenia Odbiorcy, gdy:
  2.1. w ramach przeprowadzonej kontroli stwierdzono, że instalacja znajdująca się u Odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub środowiska,
  2.2. Odbiorca dopuścił się Nielegalnego poboru paliwa gazowego”;
- postanowienie wskazane w pkt I.3.1. sentencji decyzji zostało zmienione i otrzymało brzmienie:
  „Rozwiązanie Umowy Kompleksowej zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić za wypowiedzeniem przez Odbiorcę z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia”;
- postanowienie wskazane w pkt I.3.2. sentencji decyzji zostało usunięte.

Pismem z dnia 27 czerwca 2013 r. Spółka została zawiadomiona o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszej sprawie oraz o możliwości zapoznania się z nim.

Prezes UOKiK ustalił następujący stan faktyczny

Spółka prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod nr KRS 0000372311. Zakres prowadzonej przez Spółkę działalności obejmuje m.in. dystrybucję paliw gazowych w systemie sieciowym (PKD 35.22.Z) oraz handel paliwami gazowymi w systemie sieciowym (PKD 35.23.Z). Spółka posiada przy tym koncesje, udzielone przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, na prowadzenie działalności w zakresie dystrybucji i obrotu paliwami gazowymi.

Spółka zawiera w obrocie gospodarczym, w tym z konsumentami, umowy w oparciu o jednolity wzorzec umowy, stosowany od 1 grudnia 2010 roku, pod nazwą: *„Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego nr ... Gospodarstwo domowe.*”, którego integralną część stanowią „*Ogólne warunki* u*mowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego”*

Umowy z konsumentami zawierane są przez Spółkę w formie pisemnej. Doręczane klientom, w tym konsumentom, dokumenty umowy są sporządzane przez Spółkę przed ich zawarciem i zawierają gotowe, jednolite postanowienia. Oznacza to, iż Spółka posługuje się w obrocie konsumenckim wzorcami umowy. Wzorzec „*Ogólnych warunków* u*mowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego*” zawiera postanowienie (pkt III ust. 1 pkt 10), o następującej treści:

„Odbiorca zobowiązany jest do (...) niezwłocznego pisemnego zawiadomienia Sprzedawcy o zmianie swoich danych zawartych w Umowie Kompleksowej. W razie uchybienia temu obowiązkowi doręczenie dokonane na ostatnio podany przez Odbiorcę adres uznaje się za skutecznie dokonane”.

Natomiast w rejestrze niedozwolonych postanowień wzorca umowy figurują postanowienia, które są tożsame z zakwestionowaną klauzulą, o treści:

- *„W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie pisemnie powiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres będzie uznawana za skutecznie doręczoną."* [wpis nr 1207 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 kwietnia 2007r., sygn. akt XVII Amc 43/06],
- *„Oświadczenia i zawiadomienia Activ Investment przesłane Kupującemu na podany adres do korespondencji uważa się za skutecznie doręczone. Kupujący zobowiązany jest w trakcie trwania niniejszej Umowy do natychmiastowego zawiadomienia Activ Investment o każdej zmianie adresu swego miejsca zamieszkania, pod rygorem uznania za skutecznie doręczone oświadczeń i zawiadomień Activ Investment przesłanych Kupującemu na adres wskazany w niniejszej umowie."* [wpis nr 1482 dokonany na podstawie wyroku SOKiK dnia 20 maja 2008r., sygn. akt XVII Amc 107/07].

Zgodnie z art. 24 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, natomiast ust. 2 pkt 1 tego przepisu stanowi, że za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się stosowanie postanowień wzorców uznanych za niedozwolone.

Natomiast, odnośnie naruszeń wskazanych w pkt. I.2. i I.3. sentencji decyzji należy zauważyć, że zgodnie z art. 6 ust. 3 *Prawa energetycznego*, przedsiębiorstwo energetyczne może wstrzymać dostarczanie paliw gazowych, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli, stwierdzono, że:

- instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- nastąpił nielegalny pobór paliw gazowych.

Przedsiębiorstwo energetyczne może także wstrzymać dostarczanie gazu - na mocy art. 6 ust. 3a *Prawa energetycznego* - w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrany gaz albo świadczone usługi co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

Postanowienia wskazane w pkt I.2 i I.3. sentencji decyzji przyznają Spółce uprawnienia do wstrzymania dostarczania gazu lub rozwiązania umowy o jego dostarczanie, w sytuacjach, w których *Prawo energetyczne* nie przewiduje takiego uprawnienia po stronie przedsiębiorstwa energetycznego.

Mając powyższe ustalenia na uwadze Prezes UOKIK zważył, co następuje

Treść art. 1 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* ogranicza zastosowanie jej przepisów wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców - naruszając jej przepisy – stanowią potencjalne zagrożenie interesu publicznego. Niniejsze postępowanie dotyczy treści wzorców umowy stosowanych przez Spółkę wobec nieograniczonego kręgu

adresatów, tj. wszystkich zainteresowanych ich treścią aktualnych i potencjalnych klientów przedsiębiorstwa energetycznego, którym - na gruncie art. 4 ust. 11 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* - przysługuje status konsumenta. Zdaniem Prezesa UOKIK rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą albo mogli być klientami Spółki. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż każde naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa UOKIK działań przewidzianych w ustawie o ochronie konkurencji konsumentów. W tym stanie rzeczy przyjąć należy, iż do oceny stanu faktycznego niniejszej sprawy zastosowanie mają przepisy w/w *ustawy*, a dotyczące jej postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Stosownie do treści art. 24 ust. 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Aby możliwe było zatem stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

1. działania przedsiębiorcy winny mieć bezprawny charakter, tzn. być sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami, a jednocześnie
2. działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Odnosząc się do pierwszej z powyższych przesłanek - bezprawności działań przedsiębiorcy - stwierdzić należy, iż bezprawność rozumie się jako sprzeczność zachowania danego podmiotu z przepisami prawa oraz zasadami współżycia społecznego. Chodzi tu mianowicie o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, jako całością. Jako „bezprawne" należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. „Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia przeto bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa." (vide: „Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz", pod redakcją J. Szwaji, wydawnictwo CH BECK, 2000, s.117 – 118). Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tzn. niezależnym od wystąpienia szkody, czy zaistnienia zamiaru po stronie podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych. Podkreślenia wymaga okoliczność, że przepisy *ustawy o ochronie konkurencji konsumentów* nie definiują pojęcia bezprawności działań przedsiębiorcy, na co zwrócił uwagę SOKiK w wyroku z dnia 23 czerwca 2006 r. (sygn. akt XVIII Ama 32/05), stwierdzając, iż art. 23a ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* z dnia 15 grudnia 2000r. – którego odpowiednikiem w *ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów* z dnia 16 lutego 2007 r. jest art. 24 ust. 2 – nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz powinien być interpretowany oraz stosowany w określonym kontekście normatywnym. W związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw, gdyż dopiero na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w

aspekcie ich zgodności z prawem. Analizując powyższą przesłankę należy mieć na uwadze, iż zarzut bezprawnego działania przedsiębiorcy w przedmiotowej sprawie dotyczy także naruszenia art. 6 ust. 3 i 3a *Prawa energetycznego*.

Niemniej jednak, *ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów* w jednym przypadku wprost identyfikuje działanie przedsiębiorcy jako bezprawne – mianowicie, stosownie do art. 24 ust. 2 pkt 1 tej *ustawy* za działanie takie uznaje się stosowanie postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do Rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK, co SOKIK potwierdził w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), stwierdzając, że można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} *k.p.c.* Zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowny zawierający postanowienia o treści już wpisanej do Rejestru stanowi wystarczającą przesłankę do stwierdzenia bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

ad pkt I.1. sentencji decyzji

Do stwierdzenia praktyki, określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* konieczne jest wykazanie, iż przedsiębiorca stosuje we wzorcu umownym postanowienia, które zostały wpisane do prowadzonego przez Prezesa UOKIK Rejestru. Pokreślenia wymaga, że wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479^{36} — 479^{45} *k.p.c.*) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje SOKiK i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479^{43} *k.p.c.* rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do Rejestru. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w Rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do Rejestru oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych, tj. stosowanych także przez innych przedsiębiorców. Prezes UOKIK może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do Rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 grudnia 2005 r. (sygn. akt VI ACa 760/05) wskazał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest posługiwanie się postanowieniem wpisanym do Rejestru w oderwaniu od zagadnienia, czy wpis do Rejestru powstał w związku ze stosowaniem wzorca umowy przez ten podmiot, co do którego bada się stosowanie praktyki. Sąd wskazał też, że naruszenie interesów konsumentów może nastąpić w wyniku działań podmiotów, które stosują klauzule abuzywne wpisane do Rejestru, przy czym wpis do Rejestru związany jest z działaniami innych kontrahentów konsumentów. Analogicznie orzekł Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 29 września 2005r. (sygn. akt VI ACa 381/05), gdzie powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r. (sygn. akt III CZP 95/03), stwierdził, że wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479^{43} *k.p.c.*, od chwili wpisania do

odpowiedniego Rejestru, skutek także wobec osób trzecich. Zgodnie ze stanowiskiem SOKiK wyrażonym w wyroku z dnia 25 maja 2005 r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do Rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do Rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Takie stanowisko zajął także Sąd Najwyższy, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 *k.p.c.*, może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów". W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a *uokik* [obecnie art. 24 – przyp. własny UOKIK] obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (…). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a *uokik* znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)." Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do Rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia wzorców umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do Rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

W ocenie Prezesa UOKIK postanowienie wskazane w pkt I.1. sentencji decyzji o treści: *„Odbiorca zobowiązany jest do (...)niezwłocznego pisemnego zawiadomienia Sprzedawcy o zmianie swoich danych zawartych w Umowie Kompleksowej. W razie uchybienia temu obowiązkowi doręczenie dokonane na ostatnio podany przez Odbiorcę adres uznaje się za skutecznie dokonane"* jest tożsame z treścią postanowień wpisanych do Rejestru pod pozycją 1207 i 1482, o treści: „*W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie pisemnie powiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres będzie uznawana za skutecznie doręczoną.*" (vide: wyrok SOKiK z dnia 16 kwietnia 2007 r., sygn. akt XVII Amc 43/06) oraz „*Oświadczenia i zawiadomienia Activ Investment przesłane Kupującemu na podany adres do korespondencji uważa się za skutecznie doręczone. Kupujący zobowiązany jest w trakcie trwania niniejszej Umowy do natychmiastowego zawiadomienia Activ Investment o każdej zmianie adresu swego miejsca zamieszkania, pod rygorem uznania za skutecznie doręczone oświadczeń i zawiadomień Activ Investment przesłanych Kupującemu na adres wskazany w niniejszej umowie.*" (vide: wyrok SOKIK z dnia 20 maja 2008 r., sygn. akt XVII Amc 107/07). W odniesieniu do tych postanowień SOKIK w pełni podzielił podzielił stanowisko Prezesa UOKIK, że są one niedozwolonymi postanowieniami umownymi w rozumieniu art. 385^{3} pkt 9 *kodeksu cywilnego*. Analogicznie, Sąd uznał również za niedozwolone postanowienie (wpisane do Rejestru pod pozycją 1500) o treści: „*W przypadku zwrotu pisma wysłanego na adres podany na wstępie niniejszej umowy bądź na adres korespondencyjny podany przez Nabywcę na piśmie z adnotacją: "nie podjęte w terminie", "adresat nieznany", "adresat zmienił adres" lub inną równoznacznością, uznawać się będzie, że adresat został powiadomiony prawidłowo i prawnie skutecznie.*" (vide: wyrok

SOKIK z dnia 17 października 2006 r, sygn. akt XVII Amc 122/05). Przepis ten uznaje za niedozwolone postanowienie, które przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. W kwestionowanym postanowieniu Spółka zastrzegła że wysyłanie zawiadomień, w tym także oświadczeń woli, na znany adres konsumenta będzie równoznaczne z ich doręczeniem konsumentowi. Oznacza to, iż tylko Spółka – jako twórca wzorca umowy – de facto decyduje o skuteczności doręczeń i wynikających z nich skutków prawnych. Takie działanie narusza standardy prawne wynikające z przepisów kodeksu cywilnego oraz obowiązujących w obrocie dobrych obyczajów. Stosownie bowiem do treści art. 61 § 1 *kodeksu cywilnego.* oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. W razie wątpliwości, czy oświadczenie zostało złożone prawidłowo, a jego treść wywołuje przewidziane skutki prawne, podmiotem właściwym do rozstrzygnięcia tych kwestii jest sąd powszechny, a nie twórca wzorca, który – korzystając z przewagi kontraktowej - narzuca swoim kontrahentom treść wzorca. Za niedopuszczalne w obrocie, zwłaszcza konsumenckim, i sprzeczne z dobrymi obyczajami, należy uznać zapisy wprowadzające doręczenie zastępcze lub domniemanie doręczenia, które należą do prawa procesowego i nakładają na osoby trzecie określone obowiązki związane z dostarczeniem stronom postępowania pism procesowych. A zatem analizowane postanowienie – mimo pewnych różnic semantycznych – jest tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru zarówno pod względem treści, jak i stanu faktycznego.

ad pkt I.2. oraz I.3. sentencji decyzji

Do stwierdzenia praktyki, określonej w art. 24 ust. 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* konieczne jest wykazanie, iż działanie przedsiębiorcy jest bezprawne, tj. sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym lub dobrymi obyczajami. W przedmiotowej sprawie Spółka zamieściła we wzorcu *„Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego nr ... Gospodarstwo domowe. Ogólne warunki umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego”* postanowienie, przyznające jej uprawnienia do wstrzymania dostarczania gazu albo wypowiedzenia umowy dostarczania gazu, których treść wykracza poza katalog przypadków wymienionych w przepisach art. 6 ust. 3 i 3a *Prawa energetycznego*. W przypadku wstrzymania dostarczania gazu - zgodnie z treścią art. 6 ust. 3 *Prawa energetycznego* - przedsiębiorstwo energetyczne, w tym Spółka, może wstrzymać dostarczanie paliw gazowych, wyłącznie w przypadku, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono, że:

- instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- nastąpił nielegalny pobór paliw gazowych.

Ponadto przedsiębiorstwo energetyczne może wstrzymać dostarczanie gazu - na mocy art. 6 ust. 3a *Prawa energetycznego* - w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrany gaz albo świadczone usługi co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

Kwestia okoliczności uprawniających przedsiębiorstwo energetyczne, w tym Spółkę, do rozwiązania umowy dostarczania gazu nie została uregulowana w przepisach *Prawa energetycznego*. W tym miejscu wymaga podkreślenia szczególny charakter tej usługi, zaspokajającej bytowe potrzeby konsumentów oraz konieczność zapewnienia konsumentom możliwości dostarczania gazu w sposób ciągły i nieprzerwany. Z tego względu należy przyjąć, że rozwiązanie umowy dostarczania gazu przez przedsiębiorstwo energetyczne

winno być dopuszczalne jedynie w tych przypadkach, w których przedsiębiorstwo to jest uprawnione do wstrzymania dostarczania gazu. Zważyć bowiem należy, iż w każdym przypadku rozwiązanie przedmiotowej umowy powoduje lub prowadzi do wstrzymania dostarczania gazu, które – w świetle powołanych wyżej przepisów *Prawa energetycznego* – podlega reglamentacji i może nastąpić wyłącznie w przypadkach enumeratywnie wymienionych w tej ustawie.

Tymczasem Spółka zamieściła w przedmiotowym wzorcu umowy postanowienia zawierające własny katalog przypadków uprawniających ją do wstrzymania lub ograniczenia dostarczania gazu albo wypowiedzenia umowy dostarczania gazu. Oceniając ten katalog, Prezes UOKIK uznał, że przypadku trzech postanowień Spółka wykroczyła poza ustawowy katalog przesłanek wstrzymania dostarczania gazu określony w powołanych przepisach art. 6 ust. 3 i 3a *Prawa energetycznego*. W szczególności zastrzeżenia wzbudziły postanowienia pkt VIII ust. 2. pkt 1, 4 i 6 wzorca (wskazane w pkt I.2. sentencji decyzji) o treści: „Dostarczanie Paliwa gazowego może zostać wstrzymane bez uprzedzenia Odbiorcy, gdy:

- instalacja gazowa Odbiorcy lub sposób używania Paliwa gazowego przez Odbiorcę stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska oraz bezpieczeństwa mienia,
- Odbiorca uniemożliwił upoważnionym przedstawicielom OSD dostęp w sytuacji zagrożenia zdrowia, życia lub mienia (wraz z niezbędnym sprzętem) do elementów sieci gazowej znajdujących się na terenie lub w obiekcie Odbiorcy,
- Odbiorca samowolnie przyłączył się do sieci gazowej”.

W przypadku tych postanowień Spółka rozszerzyła zakres ustawowych przesłanek uznając, że każde „zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska oraz bezpieczeństwa mienia” uprawnia ją do wstrzymania lub ograniczenia dostarczania gazu, podczas gdy obowiązujące przepisy uprawniają do takiego działania wyłącznie w przypadku, gdy instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska (art. 6 ust. 3 pkt 1 *Prawa energetycznego*). Również uniemożliwienie dostępu do sieci gazowej pracownikom Spółki lub samowolne przyłączenie Odbiorcy (o ile nie wiąże się z nielegalnym poborem gazu) nie stanowi przesłanki uzasadniającej wstrzymanie dostarczania gazu. Zatem działanie Spółki w zakresie, w którym wykracza ono poza ustawowe upoważnienie do wstrzymania dostarczania gazu, należy uznać za działanie bezprawne i stanowiące przez to praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów zakazaną na mocy art. 24 ust. 1 i 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*.

Również postanowienia pkt IX ust. 2 i 3 przedmiotowego wzorca (wskazane w pkt I.3. sentencji decyzji) o treści:

- „Rozwiązanie Umowy kompleksowej zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia”
- „Rozwiązanie Umowy kompleksowej może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 7 dniowego okresu wypowiedzenia w przypadku rażącego naruszenia postanowień Umowy przez drugą Stronę, pomimo uprzedniego wezwania jej do zaniechania naruszeń i usunięcia ich skutków w wyznaczonym, odpowiednim terminie”

posiadają – w ocenie Prezesa UOKIK – bezprawny charakter. Przyjmując, że rozwiązanie umowy dostarczania gazu przez przedsiębiorstwo energetyczne, w tym także przez Spółkę, może nastąpić jedynie w przypadkach, w których przepisy *Prawa energetycznego* dopuszczają możliwość wstrzymania dostarczania gazu, stwierdzić należy, iż zamieszczenie przez Spółkę w stosowanym przez siebie wzorcu umowy postanowień uprawniających ją do wypowiedzenia umowy dostarczania gazu z dowolnych powodów, lub nawet z powodu

rażącego naruszenia jej postanowień przez odbiorcę, nie znajduje umocowania w obowiązujących przepisach *Prawa energetycznego*. Również w tym przypadku działanie Spółki w zakresie, w którym wykracza ono poza ustawowe upoważnienie do wypowiedzenia umowy dostarczania gazu, skutkującego wstrzymaniem dostarczania gazu, należy uznać za działanie bezprawne i stanowiące przez to praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów zakazaną na mocy art. 24 ust. 1 i 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*.

Odnosząc się do drugiej przesłanki, tj. naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, stwierdzić należy, iż *ustawa o ochronie konkurencji konsumentów* nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w treści art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle - powołanego na początku uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - art. 1 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji konsumentów* należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego klienta przedsiębiorcy – czyli konsumenta. Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. I CKN 504/01) stwierdził, iż nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów. Oceniane w niniejszej decyzji działania Spółki odnoszą się do wszystkich jego aktualnych i przyszłych (potencjalnych) klientów, a zatem dotyczą zbiorowych interesów konsumentów.

W świetle powyższego Prezes UOKIK uznał, że zostały spełnione wszystkie przesłanki konieczne do zakwalifikowania działań Spółki jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 oraz art. 24 ust. 1 i ust. 2 *ustawy o ochronie konkurencji konsumentów*. Stosownie do art. 28 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, po uprawdopodobnieniu w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, że przedsiębiorca narusza zakaz określony w art. 24 tej *ustawy*, a także po przyjęciu zobowiązania przedsiębiorcy do zaniechania zarzucanych mu praktyk, jak również do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wskazanym naruszeniom, Prezes UOKIK może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

Analiza przedłożonych dokumentów i wyjaśnień wykazała, że Spółka zobowiązała się do zaniechania stosowania kwestionowanych przez Prezesa UOKIK postanowień umownych, na poparcie czego przedstawiła projekt nowego zmienionego wzorca umowy, dostosowanego do obowiązującego porządku prawnego. Zobowiązując się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wskazanym przez Prezesa UOKIK naruszeniom Spółka postanowiła wyeliminować z obrotu z konsumentami niedozwolone postanowienia umowne poprzez wprowadzenie nowego wzorca umowy, w którym kwestionowane postanowienia zostały wykreślone albo zmienione w taki sposób, iż utraciły one abuzywny charakter. Ponadto Spółka zobowiązała się do zmiany umów zawartych z konsumentami w oparciu o wzorzec zawierający kwestionowane postanowienia poprzez przesłanie konsumentom propozycji zawarcia aneksów zmieniających te umowy.

Na podstawie art. 28 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* Prezes UOKIK nałożył na Spółkę obowiązek wykonania zobowiązania poprzez:

- zaniechanie stosowania we wzorcu umowy zakwestionowanych postanowień poprzez wprowadzenie do obrotu nowego wzorca umowy w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji,
- zmianę umów zawartych z konsumentami w oparciu o wzorzec zawierający zakwestionowane postanowienia, poprzez przedstawienie im w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji propozycji zawarcia aneksów zmieniających te umowy,

a na podstawie art. 28 ust. 3 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* nałożył na Spółkę obowiązek złożenia sprawozdania o wykonaniu zobowiązania nałożonego w pkt I sentencji decyzji, w terminie 4 miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów* w związku z art. 479^{28} § 2 k.p.c. - od niniejszej decyzji stronie przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, wnoszone za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury w Krakowie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, pl. Szczepański 5, 31-011 Kraków.

z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

otrzymują:

1. Tarnogrodzki Zakład Komunalny sp. z o.o.
   ul. Kościuszki 5, 23-420 Tarnogród
2. RKR a/a